

25. 7. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Církevní překážky manželství

Že je těžké rozvést církevní sňatek, to ví každé dítě, které absolvovalo školní výklad o Jindřichu IV. a jeho šesti ženách. Ve feudalismu bylo častým důvodem rozvodu panovníka především neschopnost manželky zplodit dědice trůnu - ale řekněme, že to je jeden z „čestnějších důvodů“.

Že je těžké rozvést církevní sňatek, to ví každé dítě, které absolvovalo školní výklad o Jindřichu IV. a jeho šesti ženách. Ve feudalismu bylo častým důvodem rozvodu panovníka především neschopnost manželky zplodit dědice trůnu - ale řekněme, že to je jeden z „čestnějších důvodů“. V právu katolické církve můžeme nalézt mnoho překážek k vlastnímu sňatku a následně tedy i důvodů k rozluce tohoto svazku. A tak prastará zásada, že „platně uzavřené a dokonané svátostné manželství nemůže být žádnou lidskou mocí zrušeno, jedině smrtí“ poněkud v průběhu věků „dostávala na frak“.

Nutno připomenout, že mnoho věcí zjednodušil CIC (Codex iuris Canonici) z roku 1983 platný dodnes, ovšem v konkrétních případech je třeba se odvolávat i na starší ustanovení, která byla součástí nejen CIC 1917 (jediného přímého a uceleného předchůdce CIC 1983), ale i na rozličné církevní dokumenty z dob starších.

Jistou pozoruhodností je Privilegium Paulinum, kde je shledána podobnost s Listem Korinským 7, 12-15: „Ostatním pravím já a ne už Pán: má-li někdo z bratří ženu nevěřící a ona je ochotna s ním zůstat, ať ji neopouští. A má-li žena muže nevěřícího a on je ochoten s ní zůstat, ať ho neopouští. Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem, jinak by vaše děti byly nečisté; jsou však přece svaté! Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni. Bůh nás povolal k pokoji“.

Vztahuje se na manželství mezi dvěma nepokřtěnými, z nichž jeden se rozhodne pro křest a druhý „odepře pokojné soužití“ (spolužití). Pokřtěný partner nesmí nést na rozratu vinu. Dříve, než pokřtěný manžel vstoupí do nového manželství platně, musí být nepokřtěný dotázán, zda se sám nechce dát pokřtít anebo zda alespoň by chtěl pokračovat ve společném životě s pokřtěným přátelsky a „bez urážky Tvůrce“ (sine contumelia Creatoris), tedy to znamená při zachování morálního kodexu manželství a bez ohrožování víry druhého. Zmíněné dotazování provádí zpravidla místní ordinář pokřtěného partnera, může však být provedeno samotným pokřtěným (soukromě - v případě nouze), ovšem výsledek musí být i v tomto případě prokazatelný. Pakliže toto dotazování skončilo neúspěšně, může být udělena dispenze a tím tedy znova nabývá pokřtěný právo na uzavření nového sňatku (jako kdyby dřívější sňatek vůbec neexistoval). Do tohoto nového vztahu - manželství - vstupuje pokřtěný s katolíkem nebo při velmi pádném důvodu i s nekatolickým pokřtěným (dnes se vždy vyžaduje podmínka křtu, dříve i s nepokřtěným) po schválení místního ordináře. Pak je samozřejmě nutné vzít v úvahu předpisy upravující sňatky vyznáním nebo náboženstvím smíšené. Tímto souhlasem je první manželství ipso facto zrušeno vstupem do nového manželství.

Když nepokřtěný po přijetí křtu nemůže obnovit manželské společenství se svým nepokřtěným partnerem pro ztrátu svobody nebo pronásledování, smí uzavřít nový sňatek, i kdyby první partner byl mezitím pokřtěn. Ovšem musí být stanoveno, že první manželství, křtem obou manželů nyní svátostí nastalé, nebylo dokonáno. Taková skutková podstata obsahuje tedy originální prvky zrušeného manželství následkem privilegia víry a nedokonání křesťanského manželství.

Pro nepokřtěné, kteří žili před křtem v polygamii, platí po přijetí křtu ustanovení kánon 1148: „§1

Nepokřtěný, který má současně více nepokřtěných manželů, smí si po přijetí křtu v katolické církvi, jestliže je pro něho tvrdé zůstat s tou, kterou si vzal jako první, ponechat jednu z nich a ostatní musí propustit. Totéž platí o nepokřtěné ženě, která má současně více nepokřtěných manželů. §2 v případech podle §1 je nutno po přijetí křtu uzavřít manželství zákonnou formou, při zachování, je-li třeba, předpisu o smíšených manželstvích a ostatních právních předpisů. §3 S přihlédnutím k k mravní, sociální a hospodářské situaci dbá místní ordinář, aby bylo dostatečně postaráno o náležitě potřeby první a ostatních propuštěných manželů podle norem spravedlnosti, křesťanské lásky a přirozené umírněnosti“.

Dále existuje Privilegium Petrinum, dle něhož při existenci velice závažných důvodů může být zrušeno manželství mezi pokřtěným a nepokřtěným. Takové zrušení totiž odůvodňuje spása duše nového partnera (jedná se tedy o praktickou interpretaci zásady „favore fidei“). Na rozdíl od Privilegia Paulina je dle petrinského privilegia manželství zrušeno papežským aktem milosti (u paulinského privilegia uzavřením následujícího manželství – viz výše).

Za překážky při uzavření manželství, resp. před jeho uzavřením a případně dodatečně zjištěné, lze považovat především nedostatky konsenzu. Bez pravé vůle k manželství jednoho nebo obou partnerů nevznikne platné manželství. Nebudeme zde hovořit o překážkách „civilních“ („obecných“), jako je například nezpůsobilost při nedostatečném věku, nezpůsobilost osob duševně chorých apod. Civilní právo neuznává za důvody rozvodu ani fyzickou neschopnost, ovšem tuto církevní právo uznává (dnes sice již sporně, ovšem ve starší literatuře je vysvětlena velmi podrobně). Za „nemohoucnost fyzickou“ se považuje především impotence, která může být důvodem – překážkou vylučující manželství a to především, pokud je „antecedens“, tedy byla-li již před uzavřením manželství a tedy i při vlastním aktu sňatku. Impotence „subsequens či superveniens“, tedy taková, která se dostaví až za trvání manželství nemá žádný právní význam. Současně musí být impotence „perpetua et incurabilis“, tedy stálá a nezhojitelná. „Nezhojitelnost“ spočívá v tom, že nelze žádnými lékařskými prostředky (včetně operace) odstranit – pokud by bylo možné ji odstranit a manžel se nechce takové proceduře podrobit, pak k tomu sice nemůže být nucen, ovšem pak samozřejmě i manželství trvá nadále.

Kanonické právo rozumí pod impotencí neschopnost k souloži a je nutno rozlišovat od impotence sterilitu. Neplodnost (tedy sterilita) manželství obvykle ani nezakazuje ani nečiní neplatným. Důvod nulity manželství představuje jen lstivé zatajení sterility (dle kánonu 1098: „Neplatně uzavírá manželství, kdo byl oklamán podvodem za účelem dosažení souhlasu, když se podvod týká nějaké vlastnosti druhé strany, a tato vlastnost může ze své povahy vážně narušit společenství manželského života“).

Dle profesora Henna (Právo církevní – 1913): „Vysoké stáří není překážkou, neboť rozhoduje pouhá možnost souložení při uzavření manželství, ale provedení jeho není třeba“.

Dalšími překážkami je pochopitelně příbuzenství (pokrevní příbuzenství v přímé linii do všech stupňů, v pobočné linii trvá překážka až do čtvrtého stupně), švagrovství, ale z pohledu církevního práva i řeholní sliby, vyšší svěcení (tedy s tím spojený slib celibátu), jakož i únos nebo vražda (obvykle vražda manžela za účelem dosažení uzavření nového manželství). CIC 1983 nově upravil (rozšířil) nezpůsobilost k uzavření manželství a to s ohledem na nové lékařské poznatky o kánon 1095/3: „...kdo z psychických důvodů nejsou schopni převzít podstatné manželské povinnosti“. Jedná se tedy o „dispozici k manželství“, kdy dle práva katolické církve obecně není k manželství disponován ten, kdo je neschopen manželského aktu (viz výše) – například však není disponován též z důvodu homosexuality, sklony k incestu etc. Církevní právo pamatuje též na výhrady a simulace, tedy například výhrada proti manželství samotnému se vyskytne, jestliže prohlášení konsenzu měl být dosažen jiný účel, než založení manželství (majetkové zájmy, získání nebo prodloužení povolení k

pobytu a jiné).

Nuže, draží potenciální manželé, na radnici je to snadné - v kostele je to „na věky“, pokud není výše uvedeno jinak...

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)